כז: האשה נקנית פרק ראשון קידושין

עין משפט נר מצוה

רצג א מיי' פ"א מהלכות מכירה הלכה כ וסמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן קצב סעיף יג:

רצד ב מיי' פ"ד מהל' סוטה הל"ו:

רצה ג מיי' שם פ"ב הלכה ב:

רצו ד מיי' שם הל"ח ופ"ג הל"ו:

רצז ה מיי' שם פ"ד הלכה יז:

◆

מוסף רש"י

שנתן לו דמי כולן. דמין דקיבל המוכר כל הדמים של עשר השדות הרי אשתעבוד כולהו ללוקח בשביל מעותיו שנתן לו ודי לן בחזקת אחת מהן וכדמפרש טעמא דסדנא דארעא חד הוא, כל השדות מדובקין בגוף קרקע של עולם שהוא אחד וכמו שהחזיק בכולהו דמי (רשב"ם ב"ב סו.). אפסר. משמר את הבהמה (שם נג:). אמן אמן. קבלת שבועה (במדבר ה כב). אמן על האלה וכו'. לכך הוצרכה לכפול (סוטה יח.). שלא סטיתי ארוסה ונשואה. על ידי גלגול שבועה הוא מגלגל עליה זנות של אירוסין, אע"פ שלא היה בו קינוי, ומכאן לגלגול שבועה מן התורה (שם). ושומרת יבם וכנוסה. ואם היתה יבמתו וכנסה וקינא לה ונסתרה, מגלגל עליה שבועה שלא נטמאת כשהיא שומרת יבם (שם). ומים בודקין אותה על שתיבן דהא לא ונלאי בעודה שומרת יבם אסורה עליו וכו' שקינא מוקמינן לה במסכת סוטה (יח:) לאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, דאסור לה יבמה לשוק כאשת איש וכי היכי דאשת איש מיתסרא לבעלה כזונה, שומרת יבם נמי מיתסרא ליבמה, וכיון דמיתסרא עליה בת קינוי הוא (יבמות נח.). דקני לה. קינא לה והתרה בה אל תסתרי עם איש פלוני (שם). ארוסה. שקינא לה ארוס, ושומרת יבם. שקינא לה יבם (סוטה כג:). לא שותות. דממעטינהו קרא (שם). דבעינן תחת אישך (יבמות נח.). ולא נוטלות כתובה. אם קינא לה ונסתרה, שהיא גרמה לאסור את עצמה עליו (שם). שנסתרה אחר קינוי, דמקינוי ואיסור לא אימעיט כדמפרש בגמרא ואפילו לית לן דרב המנונא, ושומרת יבם שזינתה מותרת ליבמה, נהי דמותרת מיהו לא בעי למיגבי אשה זונה והיא הפסידה כתובתה (סוטה שם). ונסתרה כשהיא ארוסה. ונשאה ומשקה לה (יבמות שם). מנוקה מעון. שלא בא עליה לאחר [illegible]

במה דברים אמורים שנתן לו דמי כולם. ואם תאמר בלא חזקה נמי קנה מטעם כסף וי"ל דמיירי באתרא דלא קנו בכספא[א] וא"ת ומאי קאמר יפה כח חזקה מכח כסף והלא חזקה אינה מועלת בלא כסף ואומר הר"ם דבמתנה מיהא קנה כולם כשהחזיק באחת מהן בלא כסף וה"ר שמואל מאיברא פי' שנתן דמי כולם כגון שהמוכר היה חייב ללוקח מעות כבר והשתא ניחא דבאותם מעות לא היה קונה כי היכי דלא מצי לקדושי בהן איתתא לפי שהוא מלוה[ב] ה"נ לא מצי למיקני בהן קרקע[ג] ובהאי נמי איכא יפה כח דחזקה שקונה בלא כסף:

עשר בהמות באפסר אחד. נראה דמיירי שכולן קשורין באפסר אחד והוא אחז בטלפיים או בשערה של אחת [ד]מהן[ו] ועלה קאמר מי לא קני השאר וה"ה בשדות בחזקה של אחת מהם קונה דלהא דמיא דאי החזיק באפסר ממש[ה] מאי מייתי מהא דילמא הכא שאני שהחזיק בכולן[ו] ונראה דדוקא שנתן דמי כל הבהמות כי היכי דבעינן בשדות שנתן דמי כולן ומשני התם איגודו בידו כלומר ראוי היה להיות בידו אם ירצה לאחוז באפסר שכולן קשורים באפסר אחד ויקנה כולן השתא נמי הוי כמחוברות יחד אבל שדות אינו יכול לאחוז כולן כאחד: **אמן** מאיש זה אמן מאיש אחר כו'. וא"ת מנ"ל כל הני הא לא כתיב אלא תרי אמן וי"ל מחד אמן מפיק שפיר אלה ושבועה ואיש זה ואיש אחר שהרי אכל מה דכתיב בפרשה קאי ואלה ושבועה בהדיא כתיב בפרשה וכתיב נמי תחת אישך דמשמע בין מאיש זה בין מאיש אחר ואידך אמן קאי אארוסה ושומרת יבם דלא כתיבי בפרשה[ז]: **אלא** דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא נשואה. ותחת אישך דקאמר רחמנא הכי משמע כלומר שאת עכשיו[ח] תחת אישך ואם תאמר מנ"ל לפרושי קרא הכי הא טומאה תחת אישך משמע שהסתירה היתה בנישואין וי"ל דה"ק דכי היכי דמרבי מאיש [ט]קינוי דאירוסין כריש פרק ארוסה (סוטה דף כד.) הכי נמי נרבה סתירה: **ונקה** האיש מעון אמר רחמנא. וא"ת לוקמה כגון שבא עליה בשוגג שלא ידע עד לאחר מכאן דנסתרה דכה"ג מנוקה מעון חשיב ליה דהא כי מוקי לה ע"י גלגול לאו מנוקה מעון הוא אם זינתה באירוסין אלא כיון דשוגג הוא מנוקה מעון קרינא ביה וי"ל דשאני הכא כיון שבשעת השקאה יודע שבא עליה באיסור בין שבא עליה בשוגג בין שבא עליה במזיד לאו מנוקה מעון הוא אבל ע"י גלגול שאינו יודע בשעת השקאה מנוקה מעון קרינא ביה: **הכי** גרסי' אלא לאו ע"י גלגול. ולא גרסי' דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה ונכנסה לחופה וכו' אלא הכי גרסינן אלא לאו על ידי גלגול שקינא לה כשהיא נשואה ונסתרה וגלגל עליה שבועה על אירוסין אע"פ שלא היו ראוין לשבועה בפני עצמן שהרי לא קינא לה וכמו כן מגלגלין שבועה דקרקע אע"פ שלא שייך בהו שבועה ואי קשיא הוה ליה לאוקמיה בדקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתר ומשקי לה כשנכנסה לחופה דקרינא בה תחת אישך וכגון שלא בא עליה דהוה ליה מנוקה מעון הא בעי לאוקמי הכי במסכת יבמות (דף נח.) ואותיבנא עלה מבלעדי אישך שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל הילכך אין לך שבועה על זנות של אירוסין בשום ענין אלא ע"י גלגול דזנות אירוסין קדמה שכיבת בועל הוא וביבמות (ג"ז שם) איכא דמוקי לה כשבא עליה ארוס בבית אביה ועולא לא סבירא ליה האי שינויא דשינויא דחיקא הוא כן פירש הקונטרס וקשה דהא בשמעתין נמי ע"כ סמיך אההיא שינויא דקאמר אילימא דקני לה כשהיא ארוסה ומשקי לה כשהיא ארוסה תחת אישך אמר רחמנא פרט לארוסה ולמה ליה האי קרא הוה ליה למימר מבלעדי אישך ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל אלא ש"מ סמיך אההוא שינויא דבא עליה ארוס בבית אביה א"כ הדרא קושיא לדוכתיה לכן נ"ל דהיינו טעמא דלא רצה לאוקמי בנכנסה לחופה ולא נבעלה דסבר לה כשמואל דאמר[ס] אין חופה לפסולות וכיון [ע]שנבעלה אין חופה תופסת בה ולא קרינא בה תחת אישך וא"ת לרב דאמר[פ] יש חופה לפסולות א"כ יכול לאוקמה דקני לה כשהיא ארוסה ונכנסה לחופה ולא נבעלה א"כ גלגול שבועה מנ"ל וי"ל דנפקא ליה מאמן מאיש זה אמן מאיש אחר כלומר שאינה חייבת שבועה על אחר שהרי לא קינא לה ומגלגל עליה ע"י אחר וא"ת ועולא אמאי לא מפיק גלגול שבועה מאמן מאיש זה ומאיש אחר וי"ל דמהא לא נפקא דמגלגלין על קרקעות דהא דמגלגלין שבועה מאיש אחר היינו משום דאותו איש אחר שייך בו שבועה אם קינא אבל קרקע דלא שייך בה שבועה כלל אימא לא מגלגלין אבל השתא דמדמינן גלגול שבועה דקרקע לגלגול דארוסה ניחא שפיר דלגבי ארוסה נמי לא שייך בה שבועה אלא ע"י גלגול דוקא כדפרישית וא"ת לרב היכי מפיק גלגול שבועה מאיש אחר הא לא דמי לה כדפרישית וי"ל דסבר מאיש אחר דקאמר היינו אפי' מקטן [צ]שאין מקנאין לה על ידו דלא שייך בו שבועה' אפי' הכי מגלגלין ועולא לית ליה האי סברא:

ספק

[א]במה דברים אמורים שנתן לו דמי כולן אבל לא נתן לו דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו מסייע ליה לשמואל [ב]דאמר שמואל מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה את כולן אמר רב אחא בריה דרב איקא תדע שאילו מסר לו עשר בהמות באפסר אחד ואמר ליה קני מי לא קני א"ל מי דמי התם איגודו בידו הכא אין איגודו בידו איכא דאמרי אמר רב אחא בריה דרב איקא תדע דלא קני אילו מסר לו עשר בהמות באפסר אחד ואמר לו זו קני מי קני מי דמי התם גופים מוחלקים הכא סדנא דארעא חד הוא: זוקקים את הנכסים וכו': אמר עולא מנין לגלגול שבועה מן התורה שנאמר [1]ואמרה האשה אמן אמן ותנן [ג]על מה היא אומרת אמן אמן על האלה אמן על השבועה אמן אם מאיש זה אמן אם מאיש אחר אמן [ד]שלא סטיתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה האי ארוסה היכי דמי אילימא דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא ארוסה והתנן [ה]ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה מ"ט [2]תחת אישך אמר רחמנא [ו]וליכא אלא דקני לה כשהיא ארוסה [ז]ונסתרה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא נשואה [ח]מי בדקי לה מיא [3]ונקה האיש מעון אמר רחמנא [ט]בזמן שהאיש מנוקה מעון מים בודקים את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו [י]אלא ע"י גלגול אשכחן סוטה דאיסורא ממונא מנלן [כ]תנא דבי רבי ישמעאל ק"ו ומה סוטה

שלא

במה דברים אמורים. דקנה בחזקה לשדה זו את שדה אחרת שאינה סמוכה לה בזמן שנתן לו כו' ומטלטלין הנקנין עם קרקע נמי כשדה שאינה סמוכה לה דמי והיינו דרבא: **מסייע ליה לשמואל.** הן דקתני כיון שהחזיק באחת מהן קנאן כולן: **אגודו בידו.** כולן אגודות כאגד זה שבידו: **איכא דאמרי תדע דלא קני.** וליתא דשמואל: חזו לא מיקני ל"ג: **ואמר ליה זו קני מי קני.** לשארא הא אמר זו. הכא נמי כי אחזקה בהא ואין השאר ניכרות עמה זו קני הוא: **גופין מוחלקין.** וכי אמר ליה זו קני הוא משמע ולא קנה השאר הכא לא זו קני הוא: **דסדנא דארעא חד הוא.** דהא כולה מחוברת: **סדנא.** טרונ"ק כמו סדן של נפחים כלומר עקר. ומיבור הקרקע חד הוא דהא כולה מחוברת: **אמן אמן.** יתירא למידרש ביה גלגול כדקא מסיים ואזיל אמן שלא סטיתי ארוסה ונשואה ולא אפשר לאוקמה אלא בגלגול: **על האלה.** ירכך נופלת וגו': **השבועה.** שהיה משביעה הכהן ואומר משביעני עליך שלא נטמאת כדכתיב (במדבר ה) והשביע אותה: **כנוסה.** שייך למיתני גבי יבמה. שומרת יבם ממתנת ומצפה ליבום כמו שמר את הדבר (בראשית לז) להכי שייך לשון כניסה כדכתיב (דברים כה) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר אלא יבמה יקחנה לאשה בביתו: **אי נימא כו' ומשקה לה כשהיא ארוסה.** ומילי מילי קתני ולא שתשבע על כולם כאחד וה"ק בין שהיא ארוסה בין שהיא נשואה יכול להשביעה ולהשקותה: **לא שותות.** אם נסתרו דבעינן תחת אישה[פ]: **ולא נוטלות כתובה.** שהיא גרמה לעצמה ליאסר עליו: **וקא משקה לה כשהיא נשואה.** על סתירת אירוסין: **ונקה האיש.** שלא בא עליה אחר שנסתרה שנאסרה עליו בסתירה זו: ה"ג **אלא לאו ע"י גלגול.** ולא גרסינן **דקני לה כשהיא ארוסה ואסתתר ונכנסה לחופה כו':** **גלגול.** שקינא לה כשהיא נשואה ונסתרה ומגלגל עליה שבועה על אירוסין אע"פ שלא היו ראוין לשבועה בפני עצמן שהרי לא [ט]קינא. ואי קשיא הוא לה לאוקמא בדקני לה ארוסה ואסתתרה ומשקה לה משנכנסה לחופה וקרינא בה תחת אישך וכגון שלא בא עליה דהוה ליה מנוקה מעון הא בעי לאוקמא הכי במסכת יבמות (דף נח.) ואותיבנא עלה מבלעדי אישך[י] שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל הילכך אין לך להשביעה על זנות של אירוסין בשום ענין אלא ע"י גלגול דזנות אירוסין קדמה שכיבת בועל הוא וביבמות איכא דמוקי לה כשבא עליה ארוס בבית אביה ועולא לא סבירא ליה ההוא שינויא:

שלא

מסורת הש"ס

א) ב"ק יב. ב"ב סו., ב) סוטה יח. יבמות נח., ג) סוטה כג: יבמות נח., ד) [בכת"י הגירסא פרט לארוסה ולא לא וכו'], ה) ["ונסתרה כשהיא ארוסה" ליתא בכת"י, וכ"ל כתוד"ה אלא וגם מרש"י נראה דלא גרסינן לה], ו) סוטה כח. מז: שבועות ה. יבמות נח., ז) ספרי פ' נשא, ח) [במדבר ה, כט], ט) [בתוס' ומלשון רש"י נוסף כאן: קינא לה וכמו כן מגלגלין שבועה דקרקע אע"פ שלא שייך בהו שבועה], י) [שם שם, כ], כ) [לעיל ו ע"ב], ל) [לעיל כב ע"ב], מ) [וע"ע תוספות יבמות נח. ד"ה שומרת], נ) [יש להוסיף אות. (רש"ש, ע"ש)], ס) [יבמות נז:], ע) [נ"ל וכיון שנסתרה. רש"ש. והר"ם מדעסרא מגיה וכיון שזינתה], פ) [שם נח:], צ) [כדאיתא סוטה כז.], ק) [לעיל כה ע"ב],

◆

תורה אור השלם

1. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן: במדבר ה כב

2. וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ: במדבר ה כ

3. וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ: במדבר ה לא

◆

לעזי רש"י

טרינ"ק [טרונ"ק]. סדן, גזע.

◆

מוסף תוספות

א. דמיירי במקום שכותבין את השטר. תוס' הרא"ש (עי' לעיל כו.). ב. כדאמר לקמן (מז.) בפרק האיש מקדש ושוין במכר שקנה ואי מלוה להוצאה ניתנה במה קנאו. רשב"א; ובתוס' הרא"ש כתב על פירוש זה, אבל לישנא דנתן לו דמי כולן לא משמע הכי. ג. דליכא מסירה אלא באותה שאחז בה ואחריניתא מקני אגבה. תוס' הרא"ש. ד. שכולן קשורות באפסר אחד ואחז באפסר לקנות כולם. שם. ה. דשייכא מסירה על זו כמו על זו. תוס' טוך. ו. דהשתא לא ממעטינן מתחת אישך כיון דהשתא בשעת השקאה היא תחת בעלה. תוס' יבמות נח. ז. דדמי לקרקעות. תוס' הרא"ש.

◆

תוס' ר"י הזקן

קני כולם מי לא קני. פי' למאן דאית ליה[ק] בהמה נקנית במסירה. וזו לא תקני. לא גרסינן, אלא זו קני מי קני, ופי' לשארא, דהא קאמר ליה זו. אפסר. קבישטר"ו בלעז. סדנא. כמו סדן של נפחים, כלומר הכל מדובק. ודין נתן לו עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן ביארנו בחזקת הבתים שקונה כולם, וכ"כ הר"מ (פ"ח) [פ"א ה"יב]. ומ"ש שם רבינו שמואל כתבנו שם. ואיתא נמי להא דשמואל בהמוכר את הבית [ב"ב סו. א]. ארוסה. ווה ודאי על [ידי] גלגול שקנא לה כשהיא נשואה ונסתרה וקא משקי לה וקא מגלגל לה השתא אם שטתה כשהיא ארוסה. אבל ארוסה אינה שותה דתניא תחת אישך פרט לארוסה.